

ความคุ้มกัน

(โปรดเตรียมตัวบทรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ในการเรียนด้วย)

รองศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ จุมปา
การบรรยายกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาคหนึ่ง สมัยที่ ๗๘ (ภาคค่ำ)
วันอังคารที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๘ เวลา ๑๙.๐๐ – ๑๙.๕๐ น.
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

เจตนารมณ์หลักในเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน

เอกสิทธิ์และความคุ้มกันเป็นหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงปัจจุบัน บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา ทั้งนี้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีฐานะเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของประเทศแทนประชาชน ไม่ว่าโดยการออกกฎหมายควบคุมการบริหารประเทศของรัฐบาล หรือพิจารณางบประมาณแผ่นดิน ในการปฏิบัติหน้าที่สำคัญทั้ง ๓ ประการนี้ สมาชิกรัฐสภาจะต้องมีการประชุมโต้เถียงข้อเท็จจริง และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเป็นไปด้วยดี จึงจำเป็นต้องมีการให้ความคุ้มครองในการกล่าวอภิปรายและการกระทำใด ๆ ในสภา โดยไม่ต้องหวั่นเกรงว่าหากไปกระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่นแล้วตนจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี และเพื่อคุ้มกันจากการถูกขัดขวางรบกวนโดยบุคคลอื่น

ความเป็นมาของการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภา

มีจุดกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษ ด้วยแนวความคิดที่ต้องการคุ้มกันสมาชิกสภาสามัญซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนจากอำนาจของรัฐบาลที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้งขึ้น ทั้งนี้เพราะในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ และ ๑๕ สมาชิกสภาของอังกฤษ โดยเฉพาะสมาชิกสภาสามัญมักจะถูกจับกุม และฟ้องร้องในข้อหากล่าวคำใส่ร้าย บ้ายสีหรือหมิ่นพระบรมเดชานุภาพพระมหากษัตริย์ โดยในสมัยของพระเจ้าริชาร์ดที่ ๒ (พ.ศ. ๑๙๓๙-พ.ศ. ๑๙๔๐) ได้มีคดีประวัติศาสตร์ คือ คดีฮักซีย์ (Haxey) ซึ่งมีข้อเท็จจริงอยู่ว่า นายฮักซีย์ ผู้แทนราษฎรได้เสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในราชสำนักของพระเจ้าริชาร์ดที่ ๒ ต่อสภา ทำให้ถูกจับกุม และฟ้องร้องให้ลงโทษในข้อหาว่าทรยศต่อกษัตริย์ กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ทั้งนี้พระมหากษัตริย์อ้างว่า “เสรีภาพในการพูดซึ่งได้ให้แก่พวกท่าน ไม่ได้หมายความว่าให้ท่านพูดตามที่ท่านประสงค์ ท่านมีสิทธิแต่เพียงจะกล่าวคำว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยเท่านั้น” แม้สมาชิกสภาจะทัดทานอย่างไร พระมหากษัตริย์ก็ทรงเพิกเฉยไม่นำพา ในเวลาต่อมา นายฮักซีย์ ได้ยื่นคำร้องถวายฎีกาต่อพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ โดยอ้างว่าการที่ตนถูกจำคุกเช่นนั้นเป็นการขัดต่อกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของสภา ตนควรได้รับเอกสิทธิ์ในการกระทำดังกล่าว ซึ่งพระเจ้าเฮนรีที่ ๔ และสภานายกได้ลงมติว่านายฮักซีย์ไม่มีความผิด เป็นคดีแรก

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

3

ต่อ

ต่อมาหลักเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในประเทศอังกฤษได้รับการรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ใน ค.ศ. ๑๖๘๘ (พ.ศ. ๒๒๓๑) โดยปรากฏใน “พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ” (The Bill of Right 1689) โดยในมาตรา ๙ กำหนดไว้ว่า

“ในการพูดและการอภิปราย หรือดำเนินการใด ๆ ในรัฐสภานั้น เป็นเสรีภาพซึ่งไม่อาจนำไปฟ้องร้องเป็นคดีในศาลใดศาลหนึ่ง”

จากพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธินี้เอง ได้เป็นจุดกำเนิดในการบัญญัติรับรองเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก เป็นตัวอย่างให้แก่รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้ โดยอาจมีการดัดแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

4

เอกสิทธิ์ของสมาชิกสภา

ท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ จะมาบรรยายครั้งต่อไปในรายละเอียด

เอกสิทธิ์ (Privilege)

เอกสิทธิ์ (Privilege) หมายถึง สิทธิเด็ดขาดของสมาชิกรัฐสภาที่จะแสดงความคิดเห็นหรือการกระทำอย่างอื่น โดยมีให้บุคคลอื่นสอดมาเกี่ยวข้อง โดยเก็บไปฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใด ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งใดเป็นเอกสิทธิ์สิ่งนั้นก็ไม่ผิดกฎหมาย

บทบัญญัติในเรื่องเอกสิทธิ์นี้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเปิดให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่โดยมิต้องกังวลว่าจะผิดกฎหมาย

เอกสิทธิ์ของสมาชิกสภา รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

“มาตรา ๑๒๔ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมวุฒิสภา หรือที่ประชุมร่วมกันของ รัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใดในทางแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือออก เสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าว สมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้

เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอด ทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทางอื่นใด หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏ นอกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิ ในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น **ซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น**

มาตรา ๑๒๔ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคคำ สมัยที่ ๗๒

7

ต่อ

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ให้ประธานแห่งสภานั้นจัดให้มีการโฆษณา คำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุม ของสภานั้น ทั้งนี้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการ ประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึง บุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือทาง อื่นใดซึ่งได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา ๑๒๔ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคคำ สมัยที่ ๗๒

8

ความคุ้มกันของสมาชิกสภา

ความคุ้มกัน (Immunity)

ความคุ้มกัน (Immunity) หมายถึง ความคุ้มกันที่รัฐธรรมนูญให้แก่สมาชิกสภาที่จะมาประชุมรัฐสภาตามหน้าที่ โดยไม่อาจถูกจับกุมขังหรือดำเนินคดีใด ๆ ในลักษณะที่จะขัดขวางต่อการมาประชุมดังกล่าวในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้ เมื่อพ้นเวลาดังกล่าวแล้ว ความคุ้มกันจะหมดไปและอาจดำเนินคดีได้

กล่าวอีกนัยหนึ่ง กรณีใดเป็นเรื่องความคุ้มกัน กรณีนั้นยังเป็นการจับกุมขังหรือดำเนินคดีในความผิดนั้นระหว่างที่สมาชิกสภานั้นอยู่ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ในสมัยประชุมไม่ได้ ต่อเมื่อสมาชิกไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่งแล้วจึงจะดำเนินคดีต่อไปได้

ความคุ้มกันของสมาชิกสภา รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

“มาตรา ๑๒๕ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คမ်းขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

11

บุคคลที่จะได้รับความคุ้มกัน

โดยหลักบุคคลที่จะได้รับความคุ้มกัน ได้แก่ ส.ส. และ ส.ว. เท่านั้น ไม่รวมถึงกรรมการ หรือรัฐมนตรีที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภา

ยกเว้นกรณีที่บัญญัติเป็นพิเศษสำหรับกรรมการการเลือกตั้ง ดู รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๗

ข้อสังเกต ความคุ้มกันนี้ให้แก่สมาชิกสภาระดับชาติเท่านั้น ระดับท้องถิ่นไม่มีการให้ความคุ้มกัน

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

12

ช่วงเวลาที่ได้รับความคุ้มครอง

ความคุ้มครองมีอยู่เฉพาะในช่วงระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น เมื่ออยู่นอกสมัยประชุมความคุ้มครองก็ไม่มีอยู่

ต่างจากเอกสิทธิ์ที่มีอยู่ตลอดไป

สมัยประชุม คือ อะไร

สมัยประชุม คือ การที่รัฐสภาเปิดการประชุมสภา ซึ่งจะโดยปกติจะมีสองสมัยประชุมสามัญสองสมัย ได้แก่ สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง กับสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สอง แต่ละสมัยประชุมมีกำหนดระยะเวลา ๑๒๐ วัน (มาตรา ๑๒๑ วรรคสอง) เรียกว่า “สมัยประชุมสามัญ”

แต่อาจมีการเปิดสมัยประชุมวิสามัญก็ได้ เมื่อมีความจำเป็น (มาตรา ๑๒๒ วรรคสาม) หรือมีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ เข้าชื่อร้องขอให้เปิด (มาตรา ๑๒๓) สมัยประชุมวิสามัญ จึงเป็นการเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญ จึงเรียกว่า “สมัยประชุมวิสามัญ”

ลักษณะของความคุ้มกันที่ให้แก่สมาชิกสภา

(๑) ความคุ้มกันที่จะไม่ถูกจับ คမ်းขัง หรือหมายเรียกตัวไปสอบสวนในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม

(๒) ขอบเขตของความคุ้มกัน เฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น ไม่รวมคดีแพ่ง แต่อาจมีการดำเนินคดีอาญาได้หาก

(ก) สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอนุญาต (ไม่ใช่ประธานสภา)

(ข) มีการจับในขณะที่กระทำความผิด (จับแล้วต้องรายงานไปยังประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หากประธานสภานั้นสั่งให้ปล่อยก็ต้องปล่อย)

(ค) ถ้ามีการคุมขังสมาชิกอยู่ก่อนเปิดสมัยประชุมเมื่อถึงสมัยประชุมก็ต้องปล่อยตัวเมื่อประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกร้องขอ

(๓) ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

ข้อสังเกต

ความคุ้มกันนี้สภาเท่านั้นที่จะเป็นผู้
อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดี
สมาชิกเองไม่มีสิทธิที่จะสละความคุ้ม
กันโดยลำพัง

กรณีที่มีการให้ความคุ้มกัน

โดยหลักเมื่อพิจารณาเรื่องความคุ้มกันที่ให้แก่สมาชิกสภา จะพบว่าอาจจำแนกได้เป็น ๓ กรณี ได้แก่

กรณีที่หนึ่ง ความคุ้มกันกรณีห้ามจับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกมาสอบสวนในฐานะที่สมาชิกนั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม (มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

กรณีที่สอง ความคุ้มกันกรณีถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีอยู่ก่อนสมัยประชุม (มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม)

กรณีที่สาม ความคุ้มกันกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกในคดีอาญา (มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่)

กรณีที่หนึ่ง ความคุ้มกันกรณีห้ามจับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกมาสอบสวนในฐานะที่สมาชิกนั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาระหว่างสมัยประชุม (มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง)

“มาตรา ๑๒๕ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นการจับในขณะกระทำความผิด

ใน**กรณีที่มีการจับ**สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะกระทำความผิดให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยพลัน และเพื่อประโยชน์ในการประชุมสภาประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับเพื่อให้มาประชุมสภาได้”

ข้อสังเกตกรณีทีหนึ่ง

- ไม่รวมหมายค้น
- ไม่รวมการจับเพื่อบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- ไม่รวมหมายเรียกในฐานะพยาน

กรณีที่สอง ความคุ้มครองกรณีถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีอยู่
ก่อนสมัยประชุม (มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม)

มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม

“ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาถูกคุมขัง
ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัย
ประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องส่งปล่อย
ทันทีถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะ
สั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้”

ข้อสังเกตกรณีที่สอง

- การถูกคุมขังก่อนเปิดสมัยประชุมสภา อาจเป็นกรณีถูกคุมขังก่อนเป็นสมาชิกสภาก็ได้
- ผู้ร้องขอให้ปล่อยต้องเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่ตัวสมาชิกผู้ร้องขอเอง
- เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ศาลต้องปล่อยตัวชั่วคราว แม้ก่อนหน้านั้นจะเคยไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมาก่อนก็ตาม

กรณีที่สาม ความคุ้มครองกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาในคดีอาญา (มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่)

มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่

“ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”

ข้อสังเกตกรณีที่สาม

- แต่เดิม เช่น รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็นต้น ความคุ้มกันกรณีที่สามนี้จะห้ามไม่ให้ศาลพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก แต่ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ “ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา”
- กรณีนี้เฉพาะการฟ้องคดีอาญาเท่านั้น ไม่รวมคดีแพ่ง คดีเลือกตั้ง คดีที่อยู่ในศาลรัฐธรรมนูญ

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

23

สำคัญ

**บรรดาความคุ้มกันทั้ง ๓ กรณี
เมื่อสิ้นสุดสมัยประชุมสภาแล้ว
ความคุ้มกันเหล่านี้จะหมดไป**

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

24

ปัญหาชวนพิจารณา

กรณีตามรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๓๔ (๑) ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนและมีความเห็นว่าสมาชิกสภานั่นจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจ ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และอัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา ๑๓๕ วรรคสาม ให้ผู้ถูก กล่าวหาหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

กรณีเช่นนี้ สมาชิกที่ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จะได้รับความคุ้มครองตาม มาตรา ๑๒๕ อยู่หรือไม่ในระหว่างที่ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่

เห็นว่า

แม้สมาชิกจะต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ในกรณีนี้ แต่ยังคงไม่พ้นจากการเป็น สมาชิกสภา ยังคงเป็นสมาชิกสภา จึงยังคงได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๑๒๕ วรรค หนึ่งอยู่

แต่หากเป็นกรณีที่สมาชิกถูกคุมขังตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง ก็ไม่มีเหตุที่จะ ขอลปล่อย เพราะประธานสภาจะสั่งปล่อยได้ต่อเมื่อมีเหตุผล คือ “เพื่อประโยชน์ใน การประชุมสภา”

นอกจากนั้น ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม เมื่อสมาชิกหยุดปฏิบัติหน้าที่ ก็ไม่มี กรณีที่เป็นกรณีสืบสวนสอบสวนที่จะมาประชุม ศาลย่อมพิจารณาคดีได้ตามปกติ สมาชิก จะขอเลื่อนคดีด้วยเหตุต้องไปประชุมสภาไม่ได้ (เพราะต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่)

ความคุ้มกันที่ให้แก่กรรมการการเลือกตั้ง (เป็นพิเศษ)

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

“มาตรา ๒๒๗ ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คမ်း หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้ง ไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะกระทำความผิด หรือจับหรือคမ်း กรรมการการเลือกตั้งในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ถูกจับหรือคမ်း ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินการ”

ข้อสังเกตสำคัญ ๒ ประการ

ประการแรก ความคุ้มกันของกรรมการการเลือกตั้งนี้จะ ไม่คุ้มกันในกรณีที่ผิดอยู่ ในชั้นศาลแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่ง หากกรรมการการเลือกตั้งถูกดำเนินคดีในศาลแล้ว ศาลมีอำนาจออกหมายจับหรือส่งคุมขังกรรมการการเลือกตั้งได้

ประการที่สอง ความคุ้มกันที่ให้แก่กรรมการการเลือกตั้งให้ เฉพาะในระหว่างที่มี พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ เท่านั้น หากเป็นกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มกัน

ตารางแสดงการเปรียบเทียบเอกสิทธิ์และความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ

ข้อแตกต่าง	เอกสิทธิ์	ความคุ้มกัน
๑. วัตถุประสงค์	คุ้มครองการกล่าวถ้อยคำ การแสดงความคิดเห็น หรือการออกเสียงลงคะแนน ในที่ประชุมสภาของสมาชิกรัฐสภา ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใด ๆ มิได้	คุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมสภาของสมาชิกรัฐสภา การจับกุม คุมขัง หมายถึงเรียกตัวหรือการพิจารณาคดีอาญาต่อสมาชิกรัฐสภา ในระหว่างสมัยประชุมจะทำได้
๒. ขอบเขต	คุ้มครองเฉพาะกิจกรรมที่เป็นหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา คือ การกล่าวถ้อยคำเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในที่ประชุมเท่านั้น หากสมาชิกกระทำความผิดในกรณีอื่นแล้วไม่อาจยกหลักเอกสิทธิ์ขึ้นคุ้มครองได้	คุ้มครองสมาชิกรัฐสภาจากการจับกุม คุมขัง พิจารณาคดีอาญาในทุกกรณีระหว่างสมัยประชุมโดยไม่คำนึงว่าคดีอาญานั้นจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาหรือไม่

มณีนธ์ จุณปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

29

ต่อ

ข้อแตกต่าง	เอกสิทธิ์	ความคุ้มกัน
๓. บุคคลที่คุ้มครอง	คุ้มครองสมาชิกรัฐสภา ตลอดจนบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณารายการการประชุมตามข้อบังคับของสภา ผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งประธานสภาอนุญาต และกรรมการธิการของสภา ตลอดจนบุคคลที่ประธานสภาหรือคณะกรรมการธิการเชิญมาแถลงข้อเท็จจริงด้วย	คุ้มครองเฉพาะบุคคลที่มีสถานภาพเป็น “สมาชิกรัฐสภา” เท่านั้น
๔. ผลตามกฎหมาย	คุ้มครองสมาชิกรัฐสภาจากการดำเนินคดีทุกกรณี ไม่ว่าคดีอาญา คดีแพ่ง หรือความผิดทางวินัย	คุ้มครองเฉพาะในคดีอาญา ไม่ให้ความคุ้มครองในคดีแพ่งด้วย

มณีนธ์ จุณปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

30

ต่อ

ข้อแตกต่าง	เอกสิทธิ์	ความคุ้มกัน
๕. ระยะเวลา	คุ้มครองตลอดไป ตั้งแต่มีการกล่าวถ้อยคำเป็นต้นไปไม่มีกำหนด	คุ้มครองเฉพาะในระหว่างสมัยประชุมสภาเท่านั้น สมัยประชุมสภาพ้นไป ความคุ้มครองก็สิ้นไปด้วย
๖. ความเด็ดขาด	ถาวรและเด็ดขาด กล่าวคือ เอกสิทธิ์จะคุ้มครองจากการถูกฟ้องร้องว่ากล่าวใด ๆ ทั้งสิ้นและคุ้มครองตลอดไป	ไม่ถาวรและไม่เด็ดขาด กล่าวคือ ความคุ้มกันไม่คุ้มครองการดำเนินคดีแพ่งต่อสมาชิกรัฐสภา และการคุ้มครองคดีอาญาก็เฉพาะบางส่วน คือ เพียงการจับ คุมขัง หมายเรียก และการพิจารณาคดี และให้ความคุ้มกันเพียงระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

31

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๒๐/๒๕๕๕

ในระหว่างสมัยประชุม ส.ส.จังหวัดสมุทรสาครถูกฟ้องว่าร่วมกับพวกฆ่าผู้ตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตและพาอาวุธปืนไปโดยไม่มีเหตุอันควร

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง จำเลยอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ ภาค ๗ ยังฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง แต่พิพากษาแก้เฉพาะให้ลดโทษจากประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต

จำเลยฎีกาประเด็นหนึ่งว่า จำเลยได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๑ ที่จะไม่ถูกสอบสวนในสมัยประชุม และเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จำเลยไม่อาจสละได้ แต่พนักงานสอบสวนยังให้ศาลออกหมายจับจำเลย มีผลทำให้การสอบสวนโดยไม่ชอบ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๐

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

32

ต่อ

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ จำเลยสมัยใจไปมอบตัวต่อพนักงานสอบสวน และแถลงข่าวขอสละความคุ้มกัน

มีปัญหาในชั้นฎีกาว่า จำเลยสามารถสละความคุ้มกันได้หรือไม่ ศาลฎีกาเห็นว่า แม้รัฐธรรมนูญฯ จะห้ามไม่ให้ทำการสอบสวน ส.ส. ในระหว่างสมัยประชุม แต่ไม่ใช่บทบัญญัติห้ามโดยเด็ดขาด เพราะยังบัญญัติข้อยกเว้นให้ทำการสอบสวนในระหว่างสมัยประชุมได้ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาผู้แทนราษฎรที่จำเลยเป็นสมาชิก หรือในกรณีจับขณะกระทำความผิด **ความคุ้มกันของ ส.ส. ที่จะไม่ถูกสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาจึงเป็นสิทธิเฉพาะตัวที่เจ้าของความคุ้มกันสามารถสละได้** และเมื่อจำเลยสมัครใจไปมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ และเคยแถลงต่อสื่อสละความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ใช่เป็นข้ออ้างไม่ยอมให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในระหว่างสมัยประชุมหรือสละความคุ้มกันดังกล่าวเสียแล้ว จำเลยย่อมไม่อาจยกเป็นข้ออ้างว่าการสอบสวนไม่ชอบ ฎีกาของจำเลยข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ข้อสังเกต

1. ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา เหตุผลที่ศาลฎีกากล่าวว่า “ความคุ้มกันของ ส.ส. ที่จะไม่ถูกสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา..เป็นสิทธิเฉพาะตัวที่เจ้าของความคุ้มกันสามารถสละได้” น่าจะขัดต่อหลักที่ว่า ความคุ้มกันของสมาชิกสภานี้เกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ โดยอัตโนมัติ สมาชิกสภาไม่ใช่เจ้าของความคุ้มกันนี้ สมาชิกจึงไม่อาจสละความคุ้มกัน
2. อย่างไรก็ดี เหตุผลที่แท้จริงที่ทำให้การสอบสวนนี้ไม่เสียไป น่าจะอยู่ที่ว่าเมื่อจำเลยสมัครใจไปมอบตัวต่อพนักงานสอบสวน จึงไม่มี “การจับ” จึงไม่ขัดต่อหลักความคุ้มกัน ส่งผลให้การสอบสวนชอบด้วยกฎหมาย

กรณีศึกษา ๑

(ปรับให้สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐)

บริษัทเอบีซี จำกัด เป็นโจทก์ฟ้องนายชิน ซึ่งเป็น ส.ส. เป็นจำเลยต่อศาลชั้นต้นในข้อหาหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องซึ่งอยู่ระหว่างสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติของรัฐสภา นายชินให้ทนายความไปยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นว่า นายชินได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ ขอเลื่อนคดีไปจนกว่าจะปิดสมัยประชุมศาลชั้นต้นมีคำสั่งกรณีตามคำร้องไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญบทมาตราที่อ้าง ให้ยกคำร้อง และเมื่อคดีเสร็จการไต่สวน ศาลชั้นต้นมีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณา ให้วินิจฉัยว่า การที่ศาลชั้นต้นสั่งไต่สวนมูลฟ้องและสั่งประทับฟ้องนายชินในระหว่างสมัยประชุม เป็นการดำเนินการกระบวนพิจารณาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ หรือไม่

(ข้อสอบเนติบัณฑิตไทย สมัยที่ ๖๓ ภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แต่กรณีศึกษานี้ได้ปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แล้ว)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

35

ธงคำตอบ

(ได้ปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แล้ว)

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ ให้ศาลพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมได้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่าต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการมาประชุมสภา ประกอบกับ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม ที่แก้ไขใหม่ ที่ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ แต่ต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้จำเลยและแจ้งวันใดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนหรือไม่ก็ได้ หากจำเลยแถลงขอมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลจะต้องนัดวันไต่สวนมูลฟ้องโดยคำนึงถึงมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ด้วย คือ ต้องไม่นัดไต่สวนมูลฟ้องในวันที่มีการประชุมสภา แต่หากจำเลยไม่ประสงค์ที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลย่อมนัดวันไต่สวนมูลฟ้องในวันที่มีการประชุมสภาได้ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเลื่อนการไต่สวนมูลฟ้องไปจนกว่าจะปิดสมัยประชุม

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

36

กรณีศึกษา ๒

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายไก่อ ส.ส. ข้อหาร่วมกับพวกฉ้อโกงประชาชน ต่อมาในระหว่างสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกำหนดนัดประชุมทุกวันพุธและวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ ศาลชั้นต้นนัดสืบพยานคดีนี้ในวันจันทร์และวันอังคาร นายไก่อได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ศาลชั้นต้นจะนัดพิจารณาในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาผู้แทนราษฎรเสียก่อน ซึ่งยังไม่ได้รับอนุญาตแต่ประการใด ให้วินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งของนายไก่อดังกล่าวรับฟังได้หรือไม่

(ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขครั้งที่ ๒

37

ธงคำตอบ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา” บทบัญญัติดังกล่าวมีผลว่า ในกรณีที่มีการฟ้อง ส.ส. ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องตั้งแต่ก่อนเปิดสมัยประชุมหรือเพิ่งฟ้องในระหว่างสมัยประชุมรัฐสภา ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ เพียงแต่การพิจารณาคดีจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่ผู้นั้นจะไปประชุมสภา ดังนั้น ศาลชั้นต้นจึงสามารถสืบพยานอันเป็นการพิจารณาคดีนี้ในวันจันทร์และวันอังคารซึ่งไม่ตรงกับวันที่มีการประชุมสภาได้ ข้อโต้แย้งของนายไก่อฟังไม่ขึ้น

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขครั้งที่ ๒

38

กรณีศึกษา ๓

ในระหว่างสมัยประชุมรัฐสภา คณะกรรมการ ป.ป.ช. ขอให้ศาลออกหมายจับนายดัง ส.ส. เพราะมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี และขอให้ออกหมายค้นบ้านของนายดัง เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อดำเนินคดีฐานเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ให้วินิจฉัยว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะออกหมายจับและหมายค้นให้ได้หรือไม่

(ประเด็นที่ ๒ ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สหามใหญ่ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

39

ธงคำตอบ

การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ขอออกหมายจับ มีผลให้มีการจับได้ ศาลจึงออกหมายจับในทันทีไม่ได้ เพราะอยู่ในระหว่างสมัยประชุม ส.ส. ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง จะต้องได้รับอนุญาตจากสภาผู้แทนราษฎรก่อน

สำหรับการค้น กรณีนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน แต่มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ห้ามเจ้าพนักงานค้นบ้านของ ส.ส. ศาลฎีกาฯ จึงออกหมายค้นให้ได้

(ธงคำตอบนี้ผู้บรรยายได้ปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

40

กรณีศึกษา ๔

ในระหว่างสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกนายมั่ง รัฐมนตรี และนายมี ส.ส. ไปทำการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาคดีอาญาข้อหาร่วมกันทำร้ายร่างกายนายรวย กรรมการสภาฯ ที่อภิปรายพาดพิงนายมั่งและนายมีว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ นางมั่งและนายมีไม่ได้พบพนักงานสอบสวน โดยต่างโต้แย้งว่าพนักงานสอบสวนออกหมายเรียกตนไปทำการสอบสวนไม่ได้ เพราะอยู่ในระหว่างสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ให้วินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งของนายมั่งและนายมีรับฟังได้หรือไม่

(ประเด็นที่ ๓ ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๒)

ธงคำตอบ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่ ส.ส. และ ส.ว. เท่านั้น ไม่ได้ให้ความคุ้มครองครอบคลุมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวกับการประชุมสภาด้วย นายมีเป็น ส.ส. จึงได้รับความคุ้มครองในอันที่จะไม่ถูกหมายเรียกไปทำการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา แต่นายมั่งไม่ใช่ ส.ส. หรือ ส.ว. ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง ข้อโต้แย้งของนายมีฟังขึ้น แต่ข้อโต้แย้งของนายมั่งฟังไม่ขึ้น

กรณีศึกษา ๕

ก่อนสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร พนักงานอัยการฟ้องนายเด่น ส.ส. ขับริถประมาทฯ และฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและให้ขังระหว่างพิจารณา ระหว่างพิจารณามีพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีปล่อยตัวนายเด่น ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยนายเด่น โดยให้ทำสัญญาประกัน ตีราคาประกันห้าล้านบาทและให้วางหลักประกัน พร้อมกำหนดเงื่อนไขห้ามเดินทางออกนอกประเทศ นายเด่นโต้แย้งคัดค้านว่า ตนได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่ถูกคุมขังในระหว่างสมัยประชุม ศาลต้องสั่งปล่อยทันทีโดยจะสั่งให้มีประกันและกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไม่ได้ให้วินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งของนายเด่นรับฟังได้หรือไม่

(ประเด็นที่ ๑ ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขครั้งที่ ๒

43

เชิงคำตอบ

รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับกุม คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปทำการสอบสวนในฐานที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา และวรรคสาม บัญญัติว่า ถ้าสมาชิกสภาถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ โดยศาลจะสั่งให้มีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ นายเด่นถูกคุมขังอยู่ในระหว่างพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม ต่อมาประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ร้องขอให้ปล่อย เมื่อศาลสั่งให้ปล่อยนายเด่น ศาลจึงมีอำนาจสั่งให้ทำสัญญาประกันและมีหลักประกันได้ตามบทบัญญัติข้างต้น ข้อโต้แย้งของนายเด่นข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขครั้งที่ ๒

44

กรณีศึกษา ๖

ในวันนัดฟังคำพิพากษาคดีอาญาของศาลจังหวัดนครราชสีมาที่นายนิติซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมาถูกพนักงานอัยการฟ้องว่าร่วมกับพวกจัดเลี้ยงนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนหรือให้การสนับสนุนให้นายพิชัยได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา นายนิติและนายพิชัยมาตามกำหนดนัด นายนิติแถลงต่อศาลขอให้เลื่อนการอ่านคำพิพากษาไปก่อน เนื่องจากขณะนี้อยู่ในระหว่างสมัยประชุมสภาศาลสอบถามนายนิติ นายนิติแถลงเพิ่มเติมว่า ในวันนัดนี้ไม่มีการประชุมสภา ศาลจังหวัดนครราชสีมาจึงไม่อนุญาตให้เลื่อนการอ่านคำพิพากษาและอ่านคำพิพากษาในวันนั้น

ให้วินิจฉัยว่า การพิจารณาคดีของศาลจังหวัดนครราชสีมาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สหามัจฉ์ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔)

ธงคำตอบ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา” ดังนั้น แม้ นายนิติดำรงตำแหน่ง ส.ส. ในวันที่ศาลจังหวัดนครราชสีมานัดพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่นายนิติถูกฟ้องนั้นจะอยู่ในระหว่างสมัยประชุม แต่เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่าในวันนัดดังกล่าวไม่มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจังหวัดนครราชสีมาไปในวันนัดดังกล่าวโดยไม่อนุญาตให้เลื่อนการอ่านคำพิพากษาคำขอของนายนิติจึงไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่นายนิติจะมาประชุมสภาตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสี่ ดังกล่าว การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจังหวัดนครราชสีมาจึงชอบด้วยกฎหมาย

กรณีศึกษา ๓

นายตีถูกนายต้อม ส.ส. หลอกหลวงให้ซื้อพระเครื่องปลอม นายตีจึงแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับนายต้อมในข้อหาฉ้อโกง แต่เนื่องจากอยู่ในระหว่างสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร พนักงานสอบสวนจึงได้ออกหมายเรียกนายต้อมไปทำการสอบสวนในฐานะผู้ต้องหา โดยทำหนังสือขออนุญาตต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร แต่ก่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาเรื่องที่พนักงานสอบสวนร้องมา นายต้อมได้ก่อเหตุอุกอาจบุกไปยังนายโอมซึ่งเป็นชู้กับนางเอียนภริยาลับของนายต้อมที่บาร์เบียร์แห่งหนึ่งจนถึงแก่ความตาย เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเห็นเหตุการณ์จึงจับกุมนายต้อมในขณะที่กระทำความผิดแล้วนำส่งพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงได้รายงานไปยังสภาผู้แทนราษฎรทันที ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งให้พนักงานสอบสวนปล่อยตัวนายต้อมเพื่อให้มาประชุมสภา

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

47

ต่อ

ให้วินิจฉัยว่า

(ก) ประธานสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจอนุญาตให้พนักงานสอบสวนหมายเรียกนายต้อมไปสอบสวนในความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่

(ข) คำสั่งของประธานสภาผู้แทนราษฎรที่สั่งให้ปล่อยตัวนายต้อมเพื่อให้มาประชุมสภาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

(ค) ถ้าต่อมาพนักงานอัยการฟ้องนายต้อมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ศาลจะสามารถพิจารณาและอ่านคำพิพากษาคดีดังกล่าวในระหว่างสมัยประชุมได้หรือไม่

(ข้อสอบอัยการผู้ช่วย สนามใหญ่ พ.ศ.๒๕๖๐)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ แก้ไขบังคับไทย

48

เชิงคำตอบ

(ก) อำนาจในการอนุญาตให้พนักงานสอบสวนหมายเรียกนายต่อมไปทำการสอบสวนในคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่นายต่อมตกเป็นผู้ต้องหา นั้น เป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาผู้แทนราษฎรจึงไม่มีอำนาจอนุญาตให้พนักงานสอบสวนหมายเรียกนายต่อมไปสอบสวนในคดีความผิดฐานฉ้อโกงได้

(ข) เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมนายต่อมในขณะที่กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจควบคุมตัวนายต่อมได้ และมีหน้าที่รายงานไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรที่นายต่อมเป็นสมาชิกสภาอยู่โดยพลัน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์ในการประชุมสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรอาจสั่งให้ปล่อยตัวนายต่อมเพื่อให้มาประชุมสภาได้ ดังนั้น คำสั่งของประธานสภาผู้แทนราษฎรที่สั่งให้ปล่อยตัวนายต่อมเพื่อให้มาประชุมสภาจึงชอบด้วยกฎหมาย

ต่อ

(ค) ในคดีที่มีการฟ้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นคดีอาญา ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมก็ได้ แต่จะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๕ วรรคสี่ ดังนั้น หากวันนัดพิจารณาคดีอาญาของศาลไม่ตรงกับวันประชุมสภาแล้ว ศาลก็สามารถพิจารณาคดีที่นายต่อมเป็นจำเลยในคดีอาญาความผิดฐานฆ่าผู้อื่นในระหว่างสมัยประชุมได้ตามปกติ เพราะไม่เป็นการขัดขวางต่อการประชุมสภา ส่วนการอ่านคำพิพากษาคดีอาญา เป็นขั้นตอนหลังจากพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ดังนั้น ศาลจึงสามารถอ่านคำพิพากษาคดีอาญาดังกล่าวในระหว่างสมัยประชุมได้

กรณีศึกษา ๘

ในระหว่างมี พ.ร.ฎ.ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกนายชิน กรรมการการเลือกตั้งไปเป็นพยานในคดีแพ่ง ตามคำขอของจำเลยในคดีนี้ นายชินโต้แย้งว่า ศาลออกหมายเรียกตนไม่ได้ เพราะอยู่ในระหว่างมีพ.ร.ฎ.ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะการไปเป็นพยานจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ให้วินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งของนายชินรับฟังได้หรือไม่ (ประเด็นที่ ๓ ของข้อสอบผู้ช่วยพิพากษานามใหญ่ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

51

ธงคำตอบ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่าในระหว่างมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับกุมขัง หรือหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปทำการสอบสวน เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติดังกล่าว กรรมการการเลือกตั้งจะได้รับความคุ้มครองในอันที่จะไม่ถูกหมายเรียกไปทำการสอบสวนเท่านั้น กรณีตามประเด็นเป็นเรื่องที่ศาลหมายเรียกนายชินมาศาลเพื่อเป็นพยาน จึงไม่ต้องห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าว ศาลจึงมีอำนาจหมายเรียกนายชินมาเป็นพยานได้ ข้อโต้แย้งของนายชินฟังไม่ขึ้น

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

52

กรณีศึกษา ๕

ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดเลย นายเอก ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง แจ้งความร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่นายตรี คณะกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งฐานหมิ่นประมาท เพราะนายตรีให้สัมภาษณ์สื่อว่า การกระทำของนายเอกที่สร้างเรื่องร้องเรียนผู้สมัครคนอื่นเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจอย่างยิ่ง ร้อยตำรวจโทจัตวารวบรวมพยานหลักฐานแล้วหมายเรียกนายตรีไปสอบสวน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเสียก่อน ให้วินิจฉัยว่า การที่ร้อยตำรวจโทจัตวามีหมายเรียกนายตรีไปสอบสวน เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือไม่ (ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามเล็ก วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓)

ธงคำตอบ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๗ วรรคหนึ่ง ห้ามหมายเรียกตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง เฉพาะในระหว่างที่ พ.ร.ฎ.ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อมีประกาศให้มีการออกเสียงประชามติมีผลใช้บังคับ ไม่รวมถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วย การที่ร้อยตำรวจโทจัตวามีหมายเรียกนายตรีไปสอบสวนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน จึงไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าด้วยความคุ้มกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

กรณีศึกษา ๑๐

นายสุข ถูกฟ้องเป็นคดีอาญาฐานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบในขณะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานที่ดิน ในวันนัดฟังคำสั่งศาลว่าจะรับฟ้องหรือไม่ นายสุขยื่นคำร้องว่า ภายหลังเกษียณอายุราชการ ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา และขณะนี้อยู่ระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีผลใช้บังคับ นายสุขได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ศาลต้องเลื่อนการอ่านคำสั่งรับหรือไม่รับคำฟ้องนี้ไปจนกว่าการเลือกตั้งดังกล่าวจะแล้วเสร็จ ให้นิพนธ์ว่า ศาลต้องเลื่อนการอ่านคำสั่งรับหรือไม่รับคำฟ้องนี้ตามคำร้องของนายสุขหรือไม่

(ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

55

ธงคำตอบ

(ปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ แล้ว)

ในระหว่างที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีผลใช้บังคับ รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๗ ให้ความคุ้มครองแก่กรรมการการเลือกตั้งและในกรณีการจับ คุ่มขัง หรือหมายเรียกไปสอบสวนเท่านั้น บทบัญญัติดังกล่าว ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรณีจึงไม่มีเหตุที่ศาลจะต้องเลื่อนการอ่านคำสั่งรับหรือไม่รับฟ้องนี้ตามคำร้องของนายสุข

มานิตย์ จุมปา รัฐธรรมนูญ ภาคคำ เนติบัณฑิตไทย

56